

rehberlik hizmetleri

SAYI: 1 / EYLÜL - EKİM - KASIM 2021

içindekiler

Çocuklara Kitap Okumayı
Sevdirmek

Psikolojik Sağlık

Duygu Kontrolü

Çocuklar İçin Film
Önerileri

Özel Gereksinimli Bireylerin
Ebeveynlerinin Eğitsel
Tanılama Sürecinde
Karşılaştıkları Güçlükler

Zihinsel Engelli Bireylere
Yönelik Robot Destekli
Öğrenme

Okuduğunu Anlama Stratejileri

ÇOCUKLARA KİTAP OKUMAYI SEVDİRMEK

Küçük yaş grubu çocuklarına kitap okumayı sevdirmek için öncelikle çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun kitaplar seçilmelidir.

Bebekler için kitap seçerken kolayca çevrilebilen, sayfaları kalın olan, yıkanabilir veya silinebilir olanları tercih edilmelidir. Bebeğe kitap okurken resimler hakkında konuşulmalı, resimler parmakla gösterilmeli ve nesnelere adları söylenmelidir. Bu aylarda bebeğin kitaba odaklanması beklenmez. Birkaç dakika süren dönemler halinde günde birkaç kez bebeğe kitap okunabilir.

Okul öncesi dönemde; kitap oldukça az metin içermelidir. Kısa hikaye, masal, ritimli sözleri olan içerikler tercih edilmeli ve resimler renkli olmalı ancak küçük yaşta karmaşık olmamalıdır. Hikayelerin tanıdık faaliyetler üzerine kurulmuş olması ilgisini çeker ve yaşama dair bilgisini artırır. Bu yaş çocuklarında kitaplar ayrıca yaratıcılığı teşvik etmek için de kullanılabilir.

Okuma süresi çocuğun ilgisinin dağılmayacağı kadar kısa olmalıdır. Çocuğun dikkatini verme süresine bağlı olarak değişebilmekle beraber birkaç dakika ile yaklaşık 10 dakika arasındadır.

Çocuğun anne babayı kendi kendilerine kitap, gazete, dergi vb. okurken görmesi sağlanabilir.

Çocukla birlikte kitap kapağına ve kitapta yer alan resimlere bakılabilir, resimler ve hikaye hakkında konuşulabilir.

Çocuğa kitap okurken tekdüzelikten kaçınılmalı, hikayenin özündeki duygu okumaya yansıtılmalı, jest ve mimiklerle anlatım zenginleştirilmelidir. Farklı karakterler için farklı ses tonları kullanılabilir.

Resimlerdeki karakterlerin duyguları hakkında konuşulabilir. Gülümseyen yüz-mutluluk, çatık kaşlar-kızgınlık gibi eşlemeleri yapması sağlanabilir

Çocuğa birbiriyle ilişkili iki resim gösterilip orada ne olduğunu anlatması, kendi hikâyesini oluşturması istenebilir. İçerisinde çocukla aynı yaşta ya da kendi yaşından biraz büyük karakterleri olan kitaplar tercih edilebilir.

Eğer hikâyenin içinde tekrar eden kısımlar ya da ritimli bölümler varsa ve çocuk bunları öğrenmişse başlangıç yapılıp sonunun çocuk tarafından getirilmesi sağlanabilir. Çocuğun sevdiği hikâyeler ona tekrar tekrar okunabilir.

çizim: Jane Massey

çizim: Quentin Blake

İlkokulda; kitaplar okunması kolay, büyük puntolu ve açık metinlerden oluşmalıdır. Renkli ve çekici resimler, fotoğraflar, hem metne canlılık kazandırır hem de bilinmeyen kelimeler hakkında akıl yürütebilmeye imkan sağlar. Sevdiği kahramanların hikayelerinin anlatıldığı kitaplar temin edilebilir. Çocuğun kendisine okuduğunda büyük keyif aldığı kitapları kendi kendine okumaya çalışması okumaya başlangıç için iyi bir adım olabilir.

Çocuk okurken sakince dinlenmelidir. Uygun fırsatlarda çocuğa okuduğu metin hakkında sorular sorulabilir.

- ★ Bir hikaye ya da haber, çocukla yan yana oturularak birlikte okunabilir. Daha sonra okunanlar hakkında konuşulabilir.
- ★ Tanıdık olmayan bir kelime ile karşılaşıldığında durup üzerinde konuşulabilir, gerekirse çocukla birlikte o kelime hakkında küçük bir araştırma yapılabilir.
- ★ Kitap almak için mümkünse önceden araştırma yapılmalı, daha sonra birlikte gidip kitaplar temin edilmelidir.
- ★ Çocuk yeni bir kitapla karşılaştığında okuması için zorlanmamalıdır. Birlikte sessiz bir yere oturup kapağına bakılarak kitabın ne ile ilgili olduğu tahmin edilmeye çalışılabilir. Daha sonra resimlere bakılıp tahmin hakkında konuşmaya devam edilebilir.
- ★ Dışarıda gezerken trafik işaretleri, markette kutuların üstü vb. şeyler çocuğa okunabilir.
- ★ Yolculuğa çıkarken çocuğun okuyabileceği bir kitap bulundurulabilir.
- ★ Çocuk odasında veya oturma odasında bir kütüphane bulunması sağlanabilir.
- ★ Çocukla birlikte ve/veya kendi kendine hikaye yazma teşvik edilebilir.

Gülseren KARASALİH
Psikolojik Danışman

Kaynakça: İşmen Gazioğlu, Esra, 'Okul ve Aile',
<http://www.aep.gov.tr/wp-content/uploads/2012/10/01_04_okul_ve_aile.pdf>

PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK

Psikolojik Sağlamlık Nedir?

Psikoloji biliminin insanın daha iyi ve daha mutlu yaşamasını hedef alması gerektiğine vurgu yapan pozitif psikoloji, insanların güçlü yönlerine odaklanmıştır ve kişinin potansiyelini en yüksek düzeyde kullanmayı önermektedir. Pozitif psikoloji çerçevesinde dikkat çeken psikolojik sağlamlık kavramı, insanın olumsuzluklar karşısında gösterdiği uyum ve başa çıkabilme becerisi olarak görülebilir.

Psikolojik sağlamlık kavramı; Latince “resiliens” kökünden türemiştir ve bir maddenin elastik olması ve aslına kolayca dönebilmesini ifade etmektedir. Psikolojik sağlamlığın evrensel olarak kabul edilmiş ortak bir tanımı yoktur. Webster Yeni 20.Yüzyıl İngilizce Sözlüğü’ne (1958) göre de psikolojik sağlamlık “sıkıştırıldıktan sonra eski haline gelmek/dönmek ve güç, enerji, cesaret kazanmak” anlamına gelmektedir.

Amerikan Heritage Sözlüğü’nde (1973) ise psikolojik sağlamlık “değişim, hastalık ve kötü kaderden hızlıca kurtulma, iyileşme” anlamını taşımaktadır.

Psikolojik sağlamlığın ortaya çıkabilmesi için risk anahtar faktör olarak belirtilmektedir. Herhangi bir örselleyici yaşam olayına maruz kalmayan ama yaşamın çeşitli alanlarında başarılı olan bireyler psikolojik olarak sağlam değil yalnızca başarılı veya yeterli bireyler olarak nitelendirilmektedirler.

Risk Faktörleri

Ailesel risk faktörleri

- Ebeveynlerin hastalığı ya da psikopatolojisi
- Ebeveynlerin boşanması, ölümü ya da tek ebeveynle yaşamak
- Ergenlik döneminde anne olma
- Ebeveyn eğitim düzeyinin düşük olması

Bireysel risk faktörleri

- Erken doğum
- Olumsuz yaşam olayları
- Kronik hastalıklar
- Umutsuzluk, yalnızlık

Çevresel risk faktörleri

- Ekonomik zorluklar ve yoksulluk
- Çocuk ihmali ve istismarı
- Savaş ve doğal afetler gibi toplumsal travmalar
- Kötü muamele ve şiddete maruz kalma
- Sosyal bağlantısızlık

Koruyucu Faktörler

Bireysel koruyucu faktörler

- Zeka ·Akademik başarı
- Olumlu kişilik özellikleri
- İç kontrol odağı
- Yüksek benlik saygısı ve özyeterlik
- Kişisel farkındalık, kendini kabul
- Özerklik
- Bilişsel esneklik
- Yaşam hedeflerinin olması ve gelecek için olumlu beklentiler
- Etkili problem çözme becerileri
- İyimserlik ve umut
- Sosyal yetkinlik
- Mizah duygusuna sahip olma
- Sağlık ·Cinsiyet ·Yaş

Ailesel koruyucu faktörler

- Destekleyici anne-baba ya da bir aile üyesiyle olumlu ilişkiler
- Destekleyici ve sıcak bir ev ortamı
- Çocuğa yönelik gerçekçi beklentiler

Çevresel koruyucu faktörler

- Sosyal destek
- Akran / Arkadaş desteği
- Etkili toplumsal kaynaklar

Nuray UZUNER
Psikolojik Danışman

Kaynakça:

·Gizir, C.A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,3(28). 113-127.

·Erdur-Baker,Ö. Ve Doğan,T.(Ed.). (2014). Afetler, krizler, travmalar ve psikolojik yardım. Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.

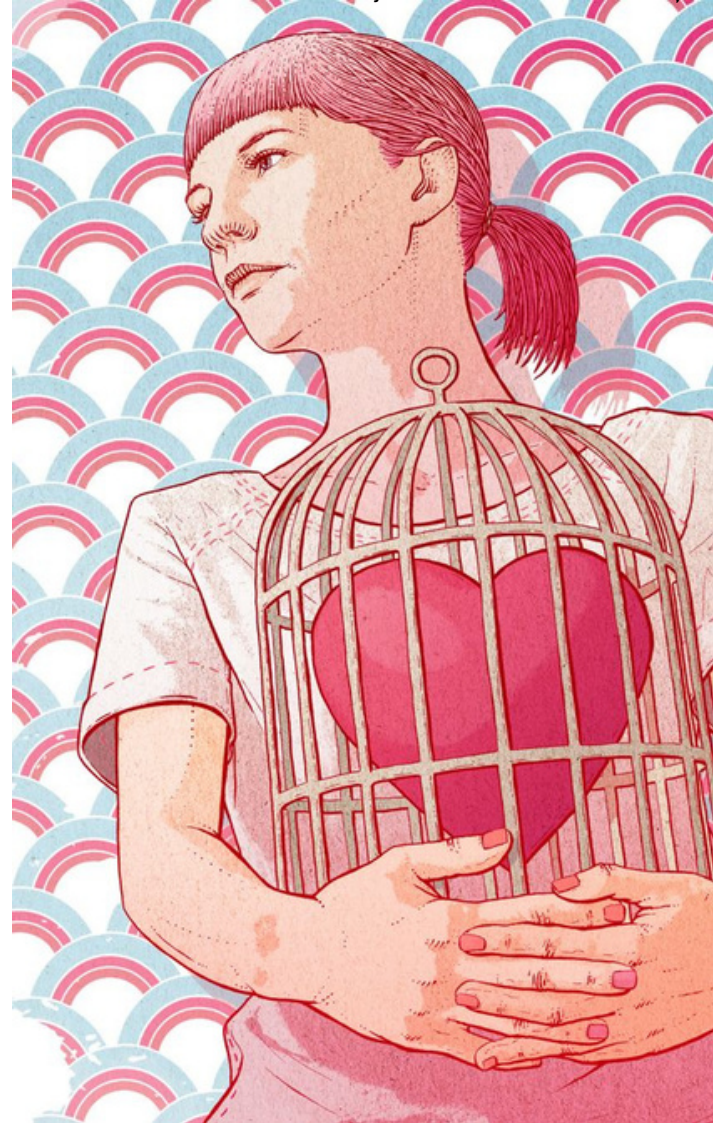
DUYGU KONTROLÜ

Duygular, anne karnında gelişmeye başladığımız andan itibaren oluşur. Fiziksel olarak dış dünyaya hazırlanan bebek, doğuma hazır hale geldiğinde bile tek başına hayatta kalabilecek yeterlilikten çok uzaktır ve bir yetişkinin bakımına muhtaç olacaktır. Bunu sağlayabilmesinin yani hayatta kalabilmesinin tek yolu diğer insanlarla ilişki geliştirmesidir ki bunu da duygular aracılığıyla yapar. Mutsuzluğunda ağlayarak yardım ister, hoşnut olduğunda gülümseyerek sevgi toplar ve ilgiyi pekiştirir, merak duygusuyla içine doğduğu dünyaya ilişkin bilgileri toplar ve bu şekilde hayatta kalır. Bu yüzden sosyal-duygusal alanda kazanacağı yeterlilikler hem doğumdan sonra hem de yaşamının geri kalanı için çok önemlidir.

Doğum öncesinde fiziksel olarak bağlı olduğu annenin güven, sakinlik, heyecan, kaygı, stres duyguları doğrudan çocuğa geçer. Doğumdan sonra da bu durum pek değişmez aslında. Anne bedeninden ayrılık, yeni ve çok uyarınlı bir ortama geçiş, açlık, sesler, kokular, sıcak bir göz teması,

tatlı bir ninni gibi onlarca etkene maruz kalan bebek çok daha çeşitli duygular hissetmeye başlar. Bu dönemden itibaren hissedilen temel duygular memnuniyet (neşe), ilgi (şaşırtma), üzüntü (ihtiyaç hissetme, korku, öfke) olarak üç farklı bağlamda gelişir. İlerleyen dönemlerde mahcubiyet, kıskanma, empati, gurur duyma, utanç duyma şeklinde çeşitlenir.

çizim: dribbble.com'dan alınmıştır

Yaşam becerileri, sosyal ilişki geliştirme gibi alanlarda önemli yer tutan duyguların her biri gerekli ve tamamen doğrudur. Farklı durumlara göre her birinin hissedilmesi zaruridir. Buna rağmen duygularla baş etmek, yani onların ne anlama geldiğini anlamlandırmak, bunu doğru şekilde ifade edebilmek, yani duyguları yaşamımız için yapıcı birer araç haline getirebilmek oldukça emek isteyen uzun bir süreçtir.

Hissedilen duyguyla baş etmeyi bilmediğimiz erken dönemlerde işler oldukça karmaşıktır. Mutlu olan çocuk heyecanını kontrol etmeyi bilmediği için taşkınlık yapabilir, küçük bir üzüntü öfke nöbetlerine dönüşebilir. Sorun yaratan şey hissedilen duygu değil, duygunun doğru şekilde yani yapıcı şekilde ifade edilememesidir. Bu duyguyu öğretici bir yaşantıya ya da davranış problemine dönüştürecek olansa biz yetişkinlerin verdiği tepkilerdir.

çizim: pinterest'ten alınmıştır

Çocuklara duygu kontrolünü öğretebilmek için ilk adım, onların duygularını kabul etmektir. Öfkelenmemesi gerektiğini söylemek hissettiği rahatsızlığı geçirmez, sadece dönüştürür. Yanlış olduğunu hissetmesine ve suçluluk hissetmesine sebep olur. Bu da çocuğun her öfkelenildiğinde otomatik olarak suçluluk hissetmesi ve ona mahcup hissettirdiğimiz için bize öfkelenmesi şeklinde bir döngüye dönüşür. Kolaylıkla çözüm bulunabilecek somut rahatsızlık, ebeveyn-çocuk arasında güvensiz ve çatışmalı bir ilişki gelişmesine sebep olur.

“Öfkeli olduğunu görüyorum. Neye öfkeli olduğunu anlatır mısınız?” gibi bir soru, hem hissettiği şeyin öfke olduğunu tanımlamasına yardım eder, hem de bu duyguyu hissettiğinde kendini yere atıp ağlamak yerine sebebini anlamaya ve anlatmaya çalışmak gibi çok daha işlevsel bir tepki verebilmesini öğretir. Duyguyu tanımlama ve sebebini anlama aşamasından sonra yapıcı bir cevap verebilmemiz gerekir.

Durumu içtenlikle değerlendirdiğimizde evet diyebileceğimiz bir durumsa anlaşılabilir, hayır dememiz gereken bir durumsa bunun sebebini açıklayabilir, ya da üçüncü bir seçenek sunabiliriz. Cevap verme aşamasında sıklıkla önce hayır deyip sonra evete dönüştürüyorsak çocukta bir davranış probleminin gelişmesine sebep olma olasılığımız yüksektir. Her alanda olduğu gibi duygulara cevap verme zamanında da tutarlılık, kişilerarası güven hissini artırır.

Çocuklarımıza pek çok olumlu şeyi öğretmeye çalışırız. Anlatırız, gösteririz. Ama çocukların esas öğrenme yöntemi, onlara bilinçli olarak anlattığımız ve gösterdiğimiz şeylerden çok, farkında olmadan gösterdiklerimizdir. Çocuklar model alır. Siz duygularınızı nasıl yönetiyorsunuz? Mutlu olduğunuzda, heyecanlandığınızda, kaygılandığınızda, engellendiğinizde ya da hayal kırıklığına uğradığınızda bu duygularınızı tanımlayabiliyor musunuz? Duygunuzu kabul edip, yapıcı tepkiler verebiliyor musunuz? Yoksa paniğe kapılıp doğru olmadığını bildiğiniz davranışlar mı gösteriyorsunuz?

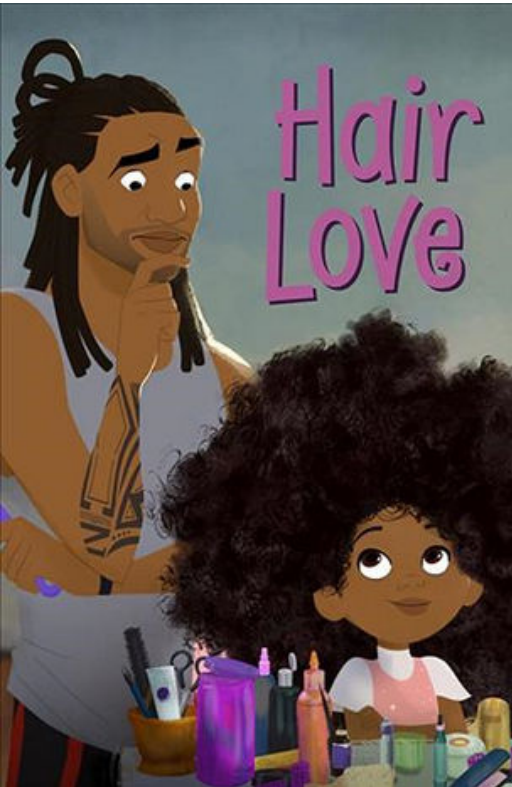
Anne-baba olmak, bir çocuğu her anlamda yetiştirebilmek için elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalıştığımız zorlu ama her emeğe değer bir süreçtir. Kendimizi tanımak ve geliştirmek için gönüllü olmamız gereken bir fırsattır. Biz duygularımızı ne kadar iyi yönetebilirsek çocuklarımıza o kadar güvenli bir aile ortamı sunabiliriz ve örnek olabildiğimiz kadar gelişimlerine katkı sağlayabiliriz.

ÇOCUKLARLA İZLENEBİLECEK FİLM VE ÇİZGİ DİZİ ÖNERİLERİ

1- HAIR LOVE: 3+

3 yaş ve üzeri çocuklar için uygun olan, 2019 yapımı Oscar ödüllü kısa film “Hair Love”, sıcacık ve samimi hikayesiyle insanın içini ısıtıyor. Küçük bir kız çocuğu olan Zuri bir sabah heyecanla uyanır. Önemli bir gündür onun için, ama önce zor bir meseleyi halletmesi gerekiyordur: kıvrıkcık, şekle girmesi çaba gerektiren saçlarını düzene sokmak. Bu konuda, son derece destekçi olan babası ona elinden geldiğince yardımcı olmaya çalışmaktadır.

- Yapım Yılı: 2019
- Süresi: 7 dk

2- FLOAT: 5+

Bu sevimli kısa filmde diğer çocuklardan farklı olan oğlunu yalnız yetiştirmeye çalışan bir babayı tanıyoruz. Yerçekimi yok gibidir bu küçük oğlan için. Yürümek yerine havada süzülüyordur. Baba onun bu hali belli olmasın diye çok uğraşır, başkalarından saklar. Evine kapatır. Ancak perdeleri sonuna kadar çekili bir evde ne kadar yaşanabilir ki?

- Yapım Yılı: 2019
- Süresi: 7 dk

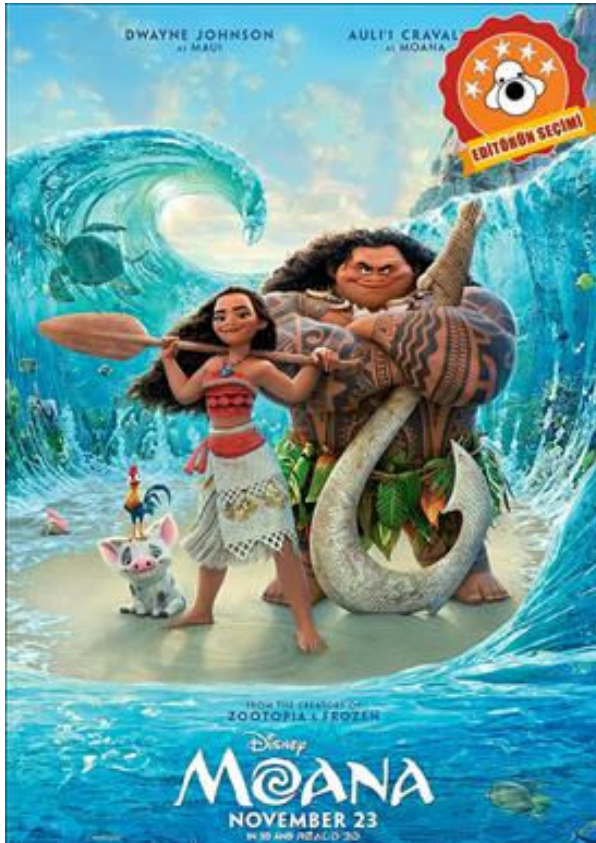

ÇOCUKLARLA İZLENEBİLECEK FİLM VE ÇİZGİ DİZİ ÖNERİLERİ

3- MOANA: 6+

6 yaş ve üzeri çocuklar için uygun olan filmde Moana doğanın içinde büyümüştür ve neşeli bir kızdır. Ancak yarı tanrı Maui tarafından yapılan korkunç bir lanet onun adasına dek ulaşır. Maui tanrıça Te Whiti'nin kalbini çalarak onu kızdırmıştır ve şimdi balıkçılar balık tutamaz olmuş, ekinler yetişmeden solar olmuştur. Ancak Moana bu duruma boyun eğmemeye kararlıdır.

- Yapım Yılı: 2016
- Süresi: 107 dk

4-THE SHORT GAME: 8+

8 yaş ve üzeri çocuklar için küçük golf oyuncularının ilham verici ve eğlenceli hikayeleri hepimizi çok etkileyecek. "The Short Game" adlı bu başarılı belgeselin ilk yarısında oyuncuların hazırlık sürecini, golf sporuna olan tutkulu bakışlarını, disiplinlerini, aileleriyle olan ilişkilerini görüyoruz. Filmin ikinci yarısında US Kids turnuvası başlıyor. Heyecan, konsantrasyon, rekabet, kazanmanın ve kaybetmenin iç içe geçtiği karşılaşmaları izliyoruz.

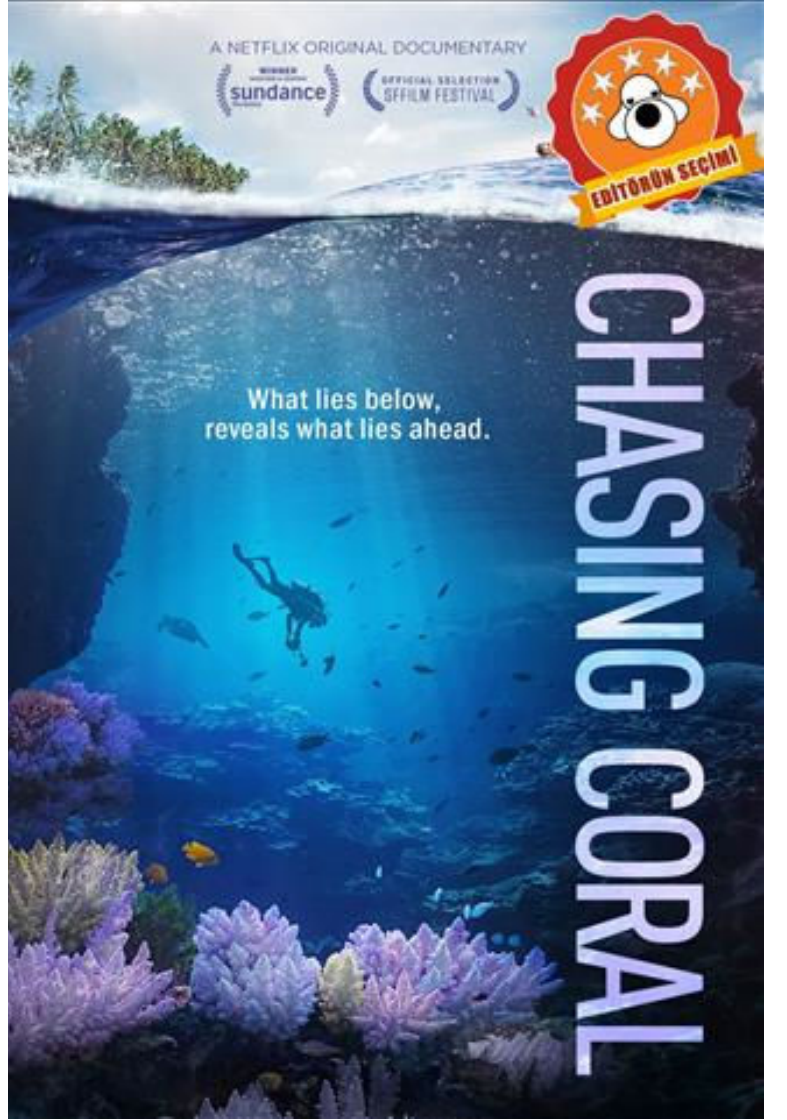
- Yapım Yılı: 2013
- Süresi: 99 dk

ÇOCUKLARLA İZLENEBİLECEK FİLM VE ÇİZGİ DİZİ ÖNERİLERİ

5- MERCAN PEŞİNDE: 10+

Yönetmen Jeff Orlowski, bu belgeselde tehlike altındaki mercan kayalıklarının durumunu gözler önüne sermeyi ve bu konuda toplumsal farkındalık oluşturmayı amaçlıyor. Chasing Coral'ın yapımında dalgıçlardan fotoğrafçılara ve bilim insanlarına varana dek oldukça geniş bir ekip yer almış. Aylar süren çekimler sonunda ortaya bir görsel şölen çıkmış. Bir yandan su altının büyüleyici dünyasına şahit olurken diğer yandan bu güzelliklerin yavaş yavaş yok olduğunu bilmek üzücü. Yine de çocuklara çevre bilinci aşılamanın en etkili yolu, onları rahatsız edici gerçeklerle yüzleştirmek.

- Ülkesi: ABD
- Yapım Yılı: 2017
- Süresi: 95 dk

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERİN EBEVEYNLERİNİN EĞİTSEL TANILAMA SÜRECİNDE KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER

Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Ailenin birçok görev ve sorumluluğu bulunmaktadır. Bu görevlerin en önemlisi ve ilki belki de çocuğunun doğumuyla birlikte gelişimine ve eğitimine destek olmaktır. (Ömeroglu E.1994).

Ailede normal bir çocuk beklentisinin yerini özel gereksinimi olan bir çocuk alabilir. Özel gereksinimli çocuk; hastalık, kaza, sendrom gibi çeşitli nedenlerle, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından, akranları ile beklenen düzeyde farklılıklar gösteren çocuktur. Bu tür çocuklar, yetersizlik alanlarına göre sınıflandırılmakta olup bu sınıflandırmalar 07.07.2018 tarihinde Resmî Gazete 'de yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde belirtilmiştir.

Özel gereksinimli olan bireylerin gelişimlerini daha iyi bir hale getirebilmek için özel eğitim desteğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Özel eğitim; fiziksel, zihinsel, iletişimsel, sosyal ve duygusal gelişimlerdeki özellikler nedeniyle normal gelişimden farklılık gösteren ve normal eğitim-öğretimden yararlanamayan, kısmen yararlanan veya yararlandığı hâlde destek programları ile eğitimlerini devam ettirebilen bireyler için; özel olarak yetiştirilmiş personel tarafından ekip anlayışıyla sunulan özel yöntem ve araçlarla gerekirse özel mekanlarda her özel gereksinimli grup için farklı olarak geliştirilmiş özel programlarla verilen eğitimidir (Baykoç Dönmez, 2010).

Özel eğitimin sağlanabilmesi için öncelikle eğitsel ve tıbbi tanılama incelemesi yapılmalıdır. Eğitsel tanılama süreci Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde yapılır. Eğitsel tanılama süreci, özel gereksinimli bireyin eğitsel ve akademik incelemelerinin yapıldığı ve sonrasında hastanede tıbbi tanılama süreçlerine girdikleri durumlardır. Hastane tıbbi tanılama süreçlerinde çocuk ve ergen psikiyatrililerinin tıbbi incelemesiyle devam eden bir süreçtir. Aile bu durumla ilk defa karşılaşmakta ve beraberinde birçok soruna gebe olabilmektedir. Ailelerin gelişimsel yetersizlikleri olan çocuklarını kabullerinde geçirdikleri süreçte verdikleri tepkiler üç evreden oluşmaktadır. Birinci evre şok, reddetme ve depresyon; ikinci evre ise karmaşa suçluluk, kızgınlık; üçüncü evre pazarlık etme, kabul ve uyumu içermektedir.

1. Şok: Çocuklarında gelişimsel yetersizlikler olduğunu öğrenen ailenin ilk tepkisi şok olmaktadır. Aileler, gelişimsel yetersizlikleri olan bir çocuğa sahip olmakla beklemedikleri ve hazır olmadıkları bir durumla karşı karşıya kalmaktadırlar ve yoğun bir biçimde ağlama, duygusuzluk, çaresizlik tepkileri göstermektedirler.

2. Reddetme: Ailenin, çocuğunun gelişimsel yetersizlikleri olduğu gerçeğinden kaçması ve bu durumun olumsuz etkilerinden kendilerini koruma girişiminde bulunmasıdır. Reddetme, olayların farkında olmamaya çalışma olarak da tanımlanabilir. Ailenin başka şeylerle çok fazla meşgul olup, çocuğunun sorunlarıyla ilgilenmeye zaman bulamaması şeklinde kendini gösterebilir. Bu dönemde aile böyle bir çocuğu olduğunu kabul etmemekte ve çocuğunun normal olduğuna ilişkin kanıtlar aramaktadır. Bütün uzmanları dolaşarak çareler arar.

3. Depresyon: Aile mükemmel çocuk hayallerinin yıkıldığını düşünerek bir yas duygusu yaşar. Aile artık iş işten geçti, bundan sonra hiçbir şeyin anlamı yok şeklinde düşünmeye başlar ve çevre ile ilişkilerini en aza indirir. Aileler bu dönemde normal çocuk özlemi de duyarlar.

EVRE 2

4. Karmaşa: Gelişimsel yetersizlikleri olan çocuğa sahip olmak ailenin yükünü önemli derecede arttırmaktadır. Çocuklarının neredeyse günün yirmi dört saati bakıma gereksinim göstermeleri, eğitim ve sağlık için sıklıkla yapılan ziyaretler vb aileyi maddi ve manevi yönden yıpratmaktadır. Dolayısıyla anne-babalar, böyle bir çocuğum olacağına hiç olmasaydı şeklinde tepki gösterebilmektedir. Bu durum pek çok ailede engellenme duygularına; dolayısıyla çocuklarına yönelik kızgınlık tepkilerine neden olmaktadır. Bir yandan bu olumsuz duyguları yaşarken, diğer yandan çocuklarını sevmekte ve onun için en iyisini yapmak istemektedirler. Bu durum ailede karışıklıklara neden olmaktadır.

5. Suçluluk: Aile çocuğun durumundan kendini sorumlu tutmaktadır. Belki de en çok zorlanılan duygu suçluluktur. Sürekli olarak niçin bu başımıza geldi sorusunu yanıtlamaya çalışır. Ailenin bulduğu nedenler gerçekten çocuğun özür durumuyla ilişkili olmayabilir. Bu nedenle bazen aile çocuklarının durumunu geçmişte buldukları bir davranışın Allah tarafından cezalandırılması olarak görebilir ve bu nedenle kendisini suçlayabilir.

Diğer bir olasılık, ailenin yaşamlarını alt üst eden gelişimsel yetersizliği olan çocuklarına duydukları kızgınlıktan dolayı kendilerini suçlu hissetmeleridir.

6. Kızgınlık: Kızgınlık genellikle iki biçimde görülmektedir. İlkinde eşler 'Neden ben?' sorularını tekrarlar. Bu tür kızgınlıklar genellikle normal olarak değerlendirilmektedir. İkinci tür kızgınlıkta, kızgınlık ya da öfke, problemin kaynağıyla ilişkili olmayan bir başkasına yönelmektir. Kızgınlığın ya da öfkenin yöneltildiği bu kişiler genellikle doktorlar ve eğitimcilerdir.

EVRE III

7. Pazarlık: Pazarlık uyum sürecinin en son evrelerinden birisidir. Aile için önemli olan çocuğunun normal hale gelmesidir. Aile çocuğunun özrünü ortadan kaldırmanın yollarını arar. Aile bunu gerçekleştirebileceğini umduğu herkesle pazarlığa girebilir. Bu kişi bir doktor, bir uzman, hoca ya da Allah olabilir. Pazarlık genellikle çocuğun iyileşmesi yönünde yapılan en son girişim olarak değerlendirilmektedir. Pazarlık, suçluluk ve çaresizlik duygularının bir yansıması olmaktadır.

8. Kabul ve Uyum: Ulaşılması güç olan fakat engelli çocuk üzerinde en olumlu etkiyi bırakan son aşama kabul aşamasıdır. Bu aşamada aile gelişimsel yetersizlikleri olan çocuğunu tanıma, anlama ve problemlere çözüm bulma yönünde bilinçli çabalarda bulunur. Ancak öteki aşama ya da evrelerdeki olumsuz duygular hiçbir zaman tamamıyla ortadan kalkmaz. Bu aşamada aileler çocuklarını oldukları gibi kabul etmeye çocuğu ailenin bir bireyi olarak görmeye başlarlar. Çocuğun gereksinimleri karşılanmaya çalışılır ve uzmanlarla işbirliği yapılır. Uyum, kabul etme aşamasının eyleme dönüşmüş bir aşamasıdır.

Ailelerin birçoğu aşamaların en sonuncusu olan kabul aşamasına erişememektedirler. Bazı aileler red aşamasında takılmakta ve sürekli olarak çocuklarının normale döneceği beklentisi içinde olmaktadır.

Ancak bazı ailelerin durumla daha kolay baş edebildikleri, aileye (örn., büyüklük, kültürel yapı, sosyoekonomik düzey vb) ve çocuğa (örn., özürlü türü, derecesi vb) ait bazı özelliklerle aile bireylerinin kişilik özelliklerinin gelişimsel yetersizlikleri olan çocuğa sahip ailelerde sorunlarla baş etme becerilerini etkileyen etmenler olduğu görüşü de benimsenmektedir. Ailenin gelişimsel yetersizlikleri olan çocuğunu kabul etme süreci ne kadar uzarsa, yetersizliğin aile ve çocuk üzerindeki etkileri de o denli fazla olmaktadır. Ailenin tepkileri yetersizliğin türünden çok yetersizliğin derecesine göre farklılaşmaktadır.

çizim: pinterest'ten alınmıştır.

ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLERE YÖNELİK ROBOT DESTEKLİ ÖĞRENME

Son birkaç yılda özel eğitimde yardımcı teknoloji kullanımına yön verebilecek tablet bilgisayar, akıllı tahta uygulamaları, dizüstü bilgisayar, bulut teknolojisi uygulamaları, eğitici robotlar gibi yardımcı teknolojilerle ilgili örnek araştırmalar bulunmaktadır. Bunun yanında yardımcı teknolojilerden olan robotların eğitim alanında kullanımına yönelik ilgi her geçen gün artmakta ve ticari amaçlı satılan eğitici robot piyasası büyümektedir. Japonya Robotik Araştırma Derneği (JPA), Birleşmiş Milletler Ekonomik Komisyonu (UNEC) ve Uluslararası Robotik Federasyonu (IFR) kurumları son yıllarda kişisel robotların gerek eğitim alanında gerekse pazar payı anlamında muazzam büyümekte olduğunu ve önümüzdeki 10 yıl boyunca hızla devam edeceğini aktarmaktadırlar.

Weinberg ve Yu (2008) ve Lindh ve Holgersson (2007) yaptıkları çalışmalarda eğitimde soyut düşünmeyi ve zihinsel tasarımı görsel öğelerle desteklemenin gereksiniminden bahsetmişlerdir.

Ancak bunun geleneksel yöntemlerle mümkün olmadığını belirtmişlerdir. Bu sorunun çözümüne robotik uygulamaların eğitimde kullanılmasını önerilmektedir. Barker ve Ansorge (2007), 9-11 yaşlarındaki deney grubundaki öğrencilere fen ve teknoloji dersinde robot destekli eğitim vermişlerdir. Araştırmada bu derslerdeki akademik başarılarında olumlu yönde anlamlı bir fark elde ettiklerini çalışmalarında belirtmişlerdir. Jormanainen, Zhang, Kinshuk ve Sutinen (2007), uygulamalı olarak yaptıkları çalışmada robotların sınıf yönetimine katkılarından, özellikle kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu kalabalık sınıflarda bireysel eğitim programları ile öğretmenin sınıf içinde öğrencileri takibini kolaylaştırdığı belirtmişlerdir. Eğitici robotların özellikle anaokulunda kullanımına yönelik çalışmalar son yıllarda görülmektedir. Keren ve Fridin (2014), araştırmalarında KindSAR adını verdikleri robot destekli eğitim çalışmalarında öğrencilerin analitik düşünme yeteneğini geliştirdiğini, sosyal iletişimlerinin ve bilişsel gelişimlerinin arttığını belirtmişlerdir.

Fridin (2014), benzer bir başka araştırmasında anaokulu seviyesinde öğrencilerin robotla ilk tanışma sürecini anlatmış, öğrencilerin olumlu yönde tepkilerini, öğrenmeyi daha zevkli gördüklerini ve robotla oyun içerisinde farkında olmadan öğrendiklerini belirtmiştir.

Chambers, Carbonaro ve Murray (2008), lego mindstorms destekli araştırmalarında 8-9 yaş çocuklar üzerinde kavramsal anlama yeteneklerinin geliştiğini araştırma sonucu olarak vermişlerdir. Legolarla yapılan bir başka çalışmada ise Norton, Campbell, Robbie & Ginns (2007) öğrencilerin problem çözme yeteneklerinin daha bütüncül, planlı ve anlayışlı bir şekilde metodolojik yaklaşımla sorunlara çözüm ürettiklerini belirtmişlerdir.

Zihinsel engelli kişilerde el hareketleri, motor beceriler, el-göz koordinasyonu zayıf olabilmektedir. Bu durumun aşılması için yardımcı teknolojilerden ve robotlardan faydalanılabilir.

Özel gereksinimli bireylerde robot destekli öğrenmelerle ilgili yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre görüşme yapılan özel eğitim öğretmeni, rehber öğretmen ve alan uzmanlarının genel anlamda robot destekli eğitime olumlu tepkiler verdikleri elde edilen bulgulardan anlaşılmıştır. Özel eğitim alanında halen kullanılmakta olan geleneksel yöntemlerin aksine öğrencilerin dikkatlerini çekebilecek ve motive edeceği düşünülmektedir. Alan yazında da bu durumu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler, zihinsel, duygusal, sosyal, fiziksel özellikleri nedeniyle eğitim süreci içerisinde kendi özelliklerine göre materyallere gereksinim duyan bireylerdir. Zihinsel engelli öğrencilerin daha zor öğrenip çabuk unutmaları gibi problemleri vardır. Araştırma bulguları göstermektedir ki katılımcılar bu tip problemlere robotların tekrar edebilme özellikleri nedeniyle bu probleme de çözüm olabileceğini belirtmişlerdir.

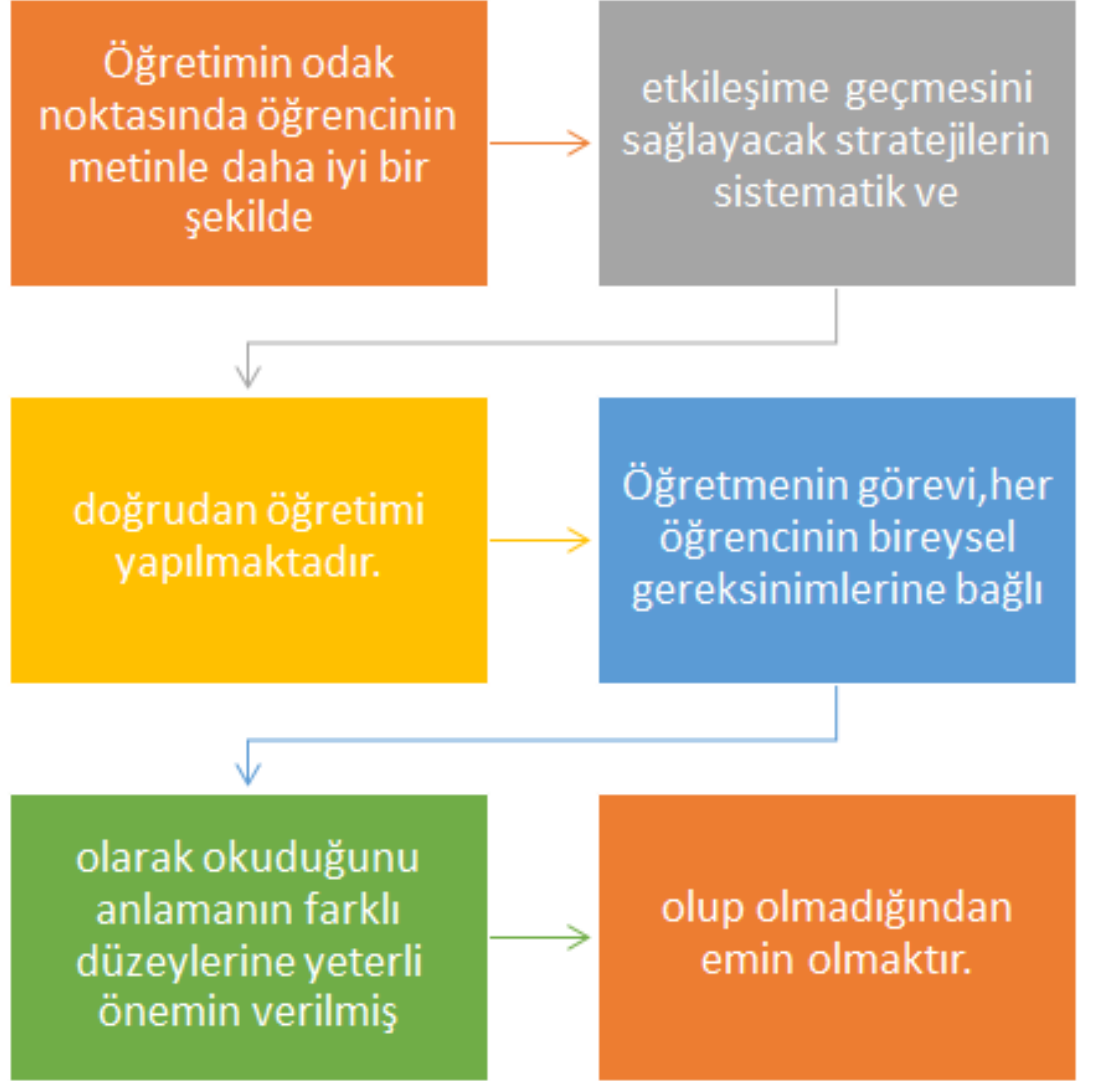
Öte yandan teknolojinin öğrenmeyi mekanikleştirdiğini öne süren çalışmalarda mevcuttur. Teknoloji destekli eğitimlerde verilen dönütler genellikle sesler, mesaj kutuları, resim yada simgeler olarak sanal olarak tasarlanmıştır (Wang ve Wu, 2008). Ancak yapılan bu çalışmalarda olumlu sonuçlar elde edilse de aynı zamanda öğrenmeyi mekanikleştirdiği için bir çok çalışmada ise eleştiri almıştır (Sanz ve Short, 2004; Bitchener, Young, ve Cameron, 2005). Dijital ortamların gerçekçilik açısından sınırlılığı ve sınıf ortamında öğrencilerin doğal tepkileri verdikleri düşünüldüğünde robot dönütlerinin sınıf ortamına olumlu etki sağlayacağı düşünülmüştür.

Sonuç olarak araştırma sonuçları özellikle insansı robotların zihinsel engellilerde kullanımının öğrencilere akademik ve sosyal açıdan olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışma sonucunda hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilere yönelik yapılacak robot destekli öğrenme ortamlarında, insansı robotun kullanılması, robotun ayrıca öğrencilerin etkileşime geçebilecekleri ekrana sahip olması, öğrencilerin robot ile temas sağlaması ve bedensel hareketleri ile insansı duyguların verilmesi yönünde görüşler ön plana çıkmıştır. Ayrıca robotun oyun içerikli tasarımı ile temel matematik işlemleri ve sayı sayma uygulamaları yapılabileceği, bunun yanında kavramlar ve doğa olayları gibi konuların hikâye anlatımına yönelik etkinlikleriyle birlikte kullanımının faydalı olabileceğine yönelik bulgular elde edilmiştir.

Cahit Yetek
Özel Eğitim Öğretmeni

OKUDUĞUNU ANLAMA STRATEJİLERİ

Ümraniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi

<http://umraniyeram.meb.k12.tr>

Adres: Yamanevler Mah. Alemdağ Cad. No: 163 Ümraniye

Telefon: 02165081137

Belgegeçer: 02165081132